

FEJTÖRŐ.

Közlő: Csiszár József.

1. Számítási kérdés:

Melyik azon háromjegyű szám, a mely balról jobbra olvasva 594-el több értékű, mint jobbról balra olvasva s melyben az első két számjegy szorzata kétszer annyi, mint az első és harmadiknak a szorzata?

2. Földrajzi kérdés:

Melyik patak az, a mely a Vértes hegységben ered, a Törös pusztán, a Morsi csatornán délkeletre, Bodajk vidékéről, a Curgóval párhuzamosan folyik tovább? Mivel egyesül?

3. Történelmi kérdés:

Ki volt az az orosz forradalmár, a ki 1841-től Párisban, Berlinben, Drezdában és Brüsszelben az orosz-lenyel egyetértés létrehozásán és Oroszország fellázításán fáradozott? 1849-ben minek volt a tagja? 1850-ben halálra ítélték s később Oroszország kezeibe kerülve, mint fogoly Szibériába vitették. Innen 1860-ban Japánba, majd Európába szökött és izgatásait folytatta?

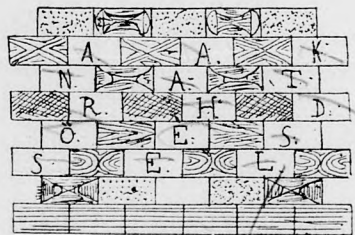
4. Természetrizai kérdés:

Melyik az ernyősök rendjébe tartozó mérges növény az, melynek orsó alakú gyökere két évi? Szára 90—150 ctm. magas, kopasz, kékes hamvas, tövén veresen petytyezett, belül üres. Levelei háromszor szárnyaltak, levélkéi szárnyasan hasogatottak s fűrészes szélűek. Hol nő?

5. Vegytani kérdés:

Melyik szűrős szagu, savanyu izü, levegön füstölgő, szintelen gáz az, a mely vízben oldódik és hasonló a sósavhoz? Nagyon mérges, a fémeket stb. feloldja. Miből állítják elő és mire használják?

6. FAL-REJTVÉNY.

Megfejtési határidő: augusztus 18. A határidőn túl beérkező megfejtések nem vétetnek figyelembe.

A 30-ik számban közölt fejtörő kérdések megfejtései: Számítási kérdés: Naponkint utazott

«Kosmos» müintézet nyomása, Budapest, VI., Aradi-utca 8.

7 mértföldet. — Földrajzi kérdés: Fiumára vagy Reçina. Fiume mellett ömlik az Adria tengerbe. — Történelmi kérdés: Bottyán János. 1701-ben részt vett a spanyol örökösödési hájratban. 1703-ban Rákóczy ellen harcolt, de 1704-ben a fejedelem pártjára állott. — Természetrizai kérdés: Lángvirág (phlox.) — Peesét-rejtvény: Virág Benedek. — Képtalány: Kávéskendő.

Helyesen megfejtették: Csiszár József, Perl Jenő, Grüner Rezső, Tausz Lipót, Lányi Ede, Biró Zoltán, Kiss Rezső, Déri Zsiga, Frankó Ferencz, György Aladár, Gábor Dénes, Vas Mátyás, Szabó András.

A jutalmat, 1 darab szépirodalmi könyvet Déry Zsiga nyerte el, lakik: Székesfehérvárt, kinek a kiadóhivatal a könyvet elküldi.

IRODALOM.

Verne Gyula összes munkáinak egyedüljogositott képes magyar kiadásából a 13. és 14. füzetét küldte be a Franklin-Társulat. A két füzet az «Utazást a holdba» tartalmazza, Gaál Mózes új fordításában, s rendkívül gazdagon van illusztrálva. Megjelenésekor Verne ezen munkája rendkívüli föltűnést keltett. Egész viták keletkeztek a holdba lővés lehető- vagy lehetetlenségéről. Tény, hogy nincs Vernének eredetibb és megkapóbb könyve, mint ez. — Ez új olesó kiadás egy-egy füzetének ára 20 kr. bármely hazai könyvkereskedésben. Előfizetheti a vállalatra 1 frtjával 5 füzetre, akár a Franklin-Társulatnál, akár a könyvtárosoknál.

Szerkesztői üzenetek.

Szr. Andor. Boldogasszony. Beküldött kérdései vagy nagyon könnyűek, vagy határozatlanok s így nehezek. Legalább két kérdést kell megoldani, hogy a megfejtő a sorsolásban részt vehessen. A Történelmi Albumot megrendelheti a Kosmos müintézetben, Aradi-utca 8. Leopold Lajos. Herkulesfürdő. Esméje életrevaló volna, ha kivihető volna. Egyébként bevárjuk a Szerkesztő ur visszatérését s akkor bővebben foglalkozunk vele s valószínű, hogy közöljük is. Baruch Ernő. Nyiregyháza. Verne műveinek — s így a Rejtelmes szigetnek — lesz bekötési táblájuk. Levelére vonatkozólag csak annyit jegyzünk most meg, hogy ha figyelemmel lett volna szerkesztői üzeneteinkre, a melyekben többször említve volt a szerkesztő távolléte, azt egyáltalán vagy legalább ilyen hangon nem írta volna. Különben épen nem haragszunk, ifjú türelmetlenségének tudjuk be. Szeptemberben már teljesen ki lesz elégitve. Komáromi Fer. Sívár. Az illető könyvet rendelje meg Wodianer F. könyvkereskedésben, utánvétellel is megküldik. Hirn Miksa. T. Györgye. Nagyon szívesen; reméljük hogy bevállik.

TANULÓK LAPJA

A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZAMÁRA.

Előfizetési árak:

Egész évre ... 4 frt.
Fél évre ... 2 frt.
Negyed évre ... 1 frt.

Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTI:

Dr. RUPP KORNÉL

főgymnasiun tanár.

Kiadja a „Kosmos” müintézet, kő- és könyvnyomda részvenytársaság.

SZERKESZTŐSÉG és KIADÓHIVATAL:

Budapest, VI., Aradi-utca 8. sz.

HIRDETÉSEK

felvetetnek es jutányosan számítottak.

KÁLDY GYULA.

Az egész nemzeti közvélemény örömmel üdvözölte Káldy Gyulának a m. kir. operaház igazgatójává történt kinevezését. Ennek az általános örömmek oka pedig abban van, hogy már évek óta dugszdag fizetésü igazgatókat alkalmaztak a m. kir. opera elére, a kik azonban csak bajt szereztek s a magyar művészeket és művészetet elnyomták. Most, hogy Nikisch Artur a volt igazgató felmondott, az intendáns Káldy Gyulát terjesztette fel a kormánynak kinevezésre, azt a férfit, a ki szívós kitartással, lelkesedést kelteve ismerteti mindenfelé a régi magyar énekeket.

Káldy Gyula vázlatos életrajzát itt a következőkben adjuk:

Káldy Gyula 1838. decz. 18-án Budapesten született. A zenedén is már feltűnt szép hangjával. A bécsi zeneakadémiában Pischoff zongorában, Sechter az összhangzattanban volt mestere. A zeneakadémiában éneket, gordonkát, oboát is megtanult játszani s az Akademie der Tonkunst pályadíját ő nyerte meg.

Az ötvenes évek végén Kolozsvárott működött mint karmester, nagy sikerrel; később Bukarestben, Aradon, a fővárosban állta meg fényesen helyét. Ez idő alatt már gyűjteni kezdte a régi magyar dalokat s 1874-ben a szini tanoda tanárává neveztetvén ki, egész lelkesedéssel fordult keövencz tárgya felé. Hosszu ideig volt operai rendező, hol a szinpad technikáját alaposan elsajátította. Káldy mint zeneszerző is sokoldalú tevékenységet fejtett ki. Zenét irt egy csomó szinműhöz: Szécsi Máriaéhoz, Utolsó szerelemhez, Két Rantzauhoz stb., ünnepi nyitányokat, önálló operát (a Zuávokat), átiratokat. Legujabb művei 16 kuruczdal, Régi magyar dalok és verbunkosok, a Hegedű szárazfája.

Káldy mint zeneirő is ösmeretes.

Káldy Gyula szólaltatta meg ös idők óta először Jászberényben Lehel kürtjét. Adja Isten, hogy az ő lelkes szelleme teremtsen meg végre az ezredéves ünnephez méltó igazi magyar operaművészetet.

IRODALMUNK JELESEI.

— ARCZKÉPCSARNOK. —

SZONTAGH GUSZTÁV.

(1793—1858.)

Csetneken, Borsodmegyében született. Jogi tanulmányai elvégzése után katonává lett 1813-ban s a katonaságból 23 évi szolgálat után kapitányi ranggal nyugalomba lépett. Ezután minden idejét a tudományoknak, gazdasátnak és kertésznek szentelte s különösen a dinnye és dohánytermeléssel foglalkozott nemcsak gyakorlatilag, hanem irodalmilag is.

Az egykoru folyóiratokban: Tudományos Gyűjteményben, Muzarionban, Tudománytárban, majd az Athenaeum- és Figyelmezőben, a politikai folyóiratokban, Uj Magyar

Muzeumban, Mezei Gazdában számos bölcséleti, neveléstani, politikai, gazdasági értekezéseket irt, katoná korában pedig a szépirodalmat művelte s az akadémia már 1832-ben tagjai sorába választotta.

Szontagh legkiválóbb mint bölcséleti író. 1839-ben «Propyleumok a magyar philosophiához» című munkájában, majd a philosophia fő elveiről s jelleméről tartott akadémiai fel-

olvasásában magyar philosophiai rendszer megalapítását sürgette és kezdte meg, mely a német nagyon is szemlélődő philosophiával ellentétben, a magyar nemzet saját gyakorlati

irányának megfelelően, a tudományt és életet összhangzatba hozza, s melynek feladata, tekintettel az ember magán- és társadalmi életében a szép, igaz és jó harmoniáját megvalósítani. Szontagh tovább fejlesztette az u. n. egyezményes philosophiát, a melynek alapjait Hetényi János rakta le (Magyar Parthenon előcsarnokai) s védelmezte azt, jogosultságát filozofiánk történetéből mutatván ki. (A magyar egyezményes philosophia ügye. 1855.) Az egyezményes philosophia szerint minden ismereteink két kutfő-

ből: a gondolkozásból és tapasztalásból származnak s az igazság ismertető jele az, ha a gondolat a tárggyal megegyezik.

Szontagh lelkesen védte e rendszert, a széptanra és a nevelésre is alkalmazta, de ez utóbbi munkájának kiadásában a halál gátolta meg 1858. június 7-én.

—i.

¶ kard és lant hőse.

— Történeti regény. —

(20)

Az ifjuság számára írta: GAÁL MÓZES.

Egyszer a csáktornyai várba egy idegen katona vetődött. Ugy beszélte, hogy Erdődi István uramtól hoz protektor-levelet egyenesen a bán ur ő nagyságához. Csak úgy isten nevében törte-nyomorgatta a magyar szót, egyéb-iránt ért a puskareperáláshoz, tanult mestersége neki, talán hasznát veheti a bán ur.

Efféle kőborgó mesteremberek nem mentek ritkaság számban akkor, szükség is volt reájok, hát beszélgette a nagy ur. A neve tulajdonképpen Korcesk Vendel lett volna, de egyébként nem is hívták, mint kalabéros cseh. Leggyakrabban a karabélyokat toldozgatta-foltozgatva, rajta száradt nemsokára ez a név.

Nem vétett a kalabéros cseh még a légynek sem, vigyorogva türe a várbeli katonaság tréfáit, mókáit; meglegedett azzal, mit a kukták juttattak neki, szorgalmasan is dolgozott s meg kell adni, hogy a mesterségéhez, akárhol tanulta is, kitünően értett.

Még ahhoz is értett, hogy elsüsse a karabélyt, s oda röpitse belőle a golyót, a hova neki tetszett. Mintha ez a mesterség még tanultabb mestersége lett volna a karabélyjavítgatásnál.

Egyébiránt nem dicsekedett vele, nem mutogatta. Mindössze Matyi volt egyszer-kétszer szemtanuja, hogy a tágas műhelynek falára szénnel mázolt alaknak, tizszer egymásután a szívébe talált, tizszer pedig a homlokába furt lyukat. Egyetlen egyszer sem hibázta el a furfangos kalabéros cseh.

— Atyafi, — kérdé egyszer Matyi — miért lödözgeted te annyit a szegény falat, nem török az a figura ott?

— Látni meg fan jól karabin-repratur . . .
— Ugy! . . . Ha bán ur megtudná ezt a te ügyességedet, megbecsülne hé, még talán vadászt csinálna belőled. Nagy szükség van a jó puskásokra.

A kalabéros cseh ábrázata hirtelen színt változtatott. Képtelen nagy öröm pirosra festette.

— Haj . . . bán ur meglenni nagy ur . . . széken cseh karabiner szegény szolka . . .

Ennyiben maradt akkor a beszéd, de ettől az időtől kezdve a cseh sokat pislantott Matyira, szívesen szölongatta meg, főleg mert látta, hogy a nagy ur körül foglalatoskodik.

Hol szedte, hol nem, de egyszer csak két

aranypénzt nyomott a markába, s biztosította őt, hogy még több is lesz, sokkal több, ha neki jó barátja akar lenni.

Matyi visszanyomta a két aranypénzt a cseh markába s nem éppen szeliden azt mondotta neki:

— Hallod-e te kalabéros bolond cseh, elrakd ezeket a sárga márvásokat, mert sem a tiédre nem szorultam, sem a barátságomat pénzért nem árulom, mint zsidó a juhbört.

A sanda pillantásu kalabéros nem értette meg egészen, a mit Matyi mondott, de azt vette észre, hogy az arany pénzzel roszt helyütt kereskedik. Valami jó ösztön azt sugta neki, hogy kiserje figyelemmel a csehet, kinek bizonyára nem lehet jó szándéka, mert ugyan hol is venné becsületes szolgálta az elajándékozni való aranyat?

— Megállj, kalabéros, majd belepillantok én a te szándékodba — gondolá magában, s nem mulasztott el semmi alkalmat, hogy a csehet vigyázza.

Néhány nap mulva egyik horvát vadásztárs részegsége és rendetlensége miatt leszidta a nagy ur, ki igen emberségesen bánt a szolgálival, de meg is követelte, hogy szigoruan megtartsák a rendet és a mértéktelen ivástól tartózkodjanak.

A megátalkodott ficzko szemben a nagy urral szörnyen meghunyászkodott, de a szolgál előtt a mellét veregette és dobálózott a szóval, hogy ő bizony nem hagyja magán száradni a gyalázatot. Akár milyen nagy ur is a bán, majd . . .

Nos hát, még az nap este rajta kapta Matyi a cseh kalabérost, a mint buzgón beszélgetett azzal a horvát vadászszal a műhely ajtajában. Nem foghatott föl sebtében több szót, csak ezt . . .

— Töpp is meg van arany . . . sok meglesz . . . a bán —

Ekkor észrevették őt és hirtelen elhallgattak.

Matyi tette magát, mintha éppen csak véletlenül vitte volna arra a lába. Még szóba is ereszkedett a kalabérossal.

— No kalabéros, ugy látom van már barátod.

A cseh kaczagott, de nem felelt semmit, a horvát vadász bizalmatlanul nézett Matyira, nem tetszett neki, hogy ez a hűséges belső inas együtt látta a kalabérossal. Az ilyen belső emberek, nem jó, ha egyet-mást megtudnak.

(Folytatása következik.)

Czuczor Gergely népdalai.

(A Tanulók Lapja számára.)

Irta: Dr. KOLTAI VIRGIL.

(2. folytatás.)

Ilyen a «Csárdában» című rhapsodikus menetű s keserű, a megcsalt kedves szokásos átkával (verje meg az igaz Isten) végződő felkösztöntője igazi népies hangulatot tükröztet vissza.

Igazi népdal a «Temetőben» című, különösen kiinduló pontja és befejezése; bár menete egy kissé nehézkes, rhytmusa sem oly korrekt, mint Czuczor egyéb népdalaiban.

Csipkére van fehér kendőm szegve,
Borult szemem könyekkel van telve,
Fehér kendőm szellő lebegtetí,
Könyemet senki nem törülgetí.

A tavasz kihajt, de csak az ő bujára; a «piros lábú fehér galamb» párjára talál, de ő sas reptével sem találhatna párjára; oda megy a temetőbe s ráborul kedvese sírjára:

Áldjon meg a jó ég, hogy szeretél.
Sötét sirba hív szerelmet vittél,
És engemet hagyjon el az Isten
Ha kivüled valakit szerettem.

Az áldás és átok ellentéte csak emeli a befejezés szépségét. A «Bakonyi legény» (1—3) könnyű, kedélyes, gondtalan élete megfelelő könnyűséggel s a kellő hangulatban van visszaadva s különösen a harmadik igazi népdal.

A «Csaplárosné» (Hideg szél fuj Mátra felől), «Csárdás» (Ej be füstös ez a csárda), «Kósza Pista» (Kósza Pista csárdában ül, Ihatnék is nem is) igazi népies hangulatuk és nyelvezetük által tűnnek ki.

Nagyon kedves s igazán népies jelenetet rajzol a «Gémes kut» című, a melynek formája, szerkezete tisztán a népdalé.

Kerek pusztá, gémes kut,
Oda visz a gyalog ut,
Gyalog uton a kis lány,
Szedi lábát szaporán.

Gyalog uton a kis lány,
Hová megy oly szaporán?
Üres korsó kezében
Tűz szikrázik szemében.

Gulyásbojtár a kútnál
Ihatna — de csak ott áll,
Hej, te kis gulyásbojtár
Tüzes szemed kire vár?

«Üres korsót töltök én,
Lángszerelmet oltok én;
Gyalog uton kis lány
Erre, erre szaporán.»

Végre Czuczor egyik legszebb népdalát «A megcsalt leány» címűt is meg kell említenünk.

Jár a leány virágos zöld mezőben,
Fehér kendő lobog piczi kezében,
Barna legény, hej ne indulj utána,
Bánatvirág fakad minden nyomába.

A leány nem hajt már a hívogató szóra s a sebet mélyen hordozza szívében:

Barna legény, nem mék én a berekbe,
Galandbokrot sem kötök az üngödre,
Egyszer tettem s átkozott volt az óra,
Melyben veled megállottam egy szóra.

Czuczor népdalaihoz tartoznak a Huszárdalok is. Döbrentei is írt Huszárdalokat; de mily különbség e két költő dala között! s e különbségben láthatjuk a nagy lépést, a melyet Czuczorral költészetünk a teljes nemzeti költészet felé tett.

Czuczor népdalai között van kettő: «Száras füre deres harmat hulladoz», «Bort ittam én, boros vagyok», a melyekről a költő megjegyzi, hogy eredeti népdalok átdolgozásai s egy (Mikor kicsiny voltam), a melyet egy szláv népdal hasonlatára írt.

De a «Szántó legény dala» Czuczor eredeti költeménye, a melynél szebbet, valódiabbat a helyzetdalok között népköltészetünk nem mutathat.

Benne van a földműves összes élete, külső és belső élete egyaránt. Munkája, mely őt a földhöz köti s kifárasztja testét, nem bilincseli le lelkét, a mely, mint a pacsirta, felszáll a magasba, felemelkedik Istenéhez, a kinek nevével kezd, segítségével folytatja és fejezi be munkáját.

S ez érzést mily nyomatékosan fejezi ki az első strofa végsora: Jézus segélj, haj! Hogy ne emelkednék fel lelke, midőn csillogó gyöngyharmaton, mezei szép virágokon jár, a kis pacsirta is dalolva «szánt» felette, elébe repül párja és fészkebe csalogatja.

Munkafelosztás a szünidőben.

(A Tanulók Lapja számára.)

Arra kérsz hozzám intézett leveledben, kedves tanítványom, hogy adjak némi utasítást arra nézve, hogy egy szorgalmas és jól tanuló ifjunak az én nézetem szerint, hogyan kellene beosztani a hosszú két hónapi vakációban idejét, hogy azt hasznosan és kellemesen tölthesse el.

Arra el vagy készülve, azt irod, hogy én bizonyosan arra foglak buzdítani, hogy tanuld és ismételd a latin és görög nyelvet, a történelmet, — szóval, hogy az évközben tanult dolgoknak repetálását bizonyára ajánlani fogom, — de te nem ezt várod, hanem más valamit, a mihez neked a vakációban kedved is legyen, mert hisz elég a komoly munkából tíz hónap is.

Igazad van, abból az iskolai munkából elég tíz hónap is, s én nem is biztatlak azzal, hogy az iskolai könyveket forgasd most is, hanem e helyett egy kis napirendet állítok össze számodra s a te barátaid, a Tanulók Lapja olvasói részére és pedig külön-külön az egyes osztályok szerint.

A szünidőt hasznosan és kellemesen úgy értékesíthetjük, ha lehetőleg változatossá tesszük napjainkat s a szórakozásból és üdülésből épp úgy kivesszük részünket, mint a komolyabb munkából. Ez a komoly munka az olvasásból áll, de olvasmányainknak is változatosnak és korunkhoz, felfogásunkhoz mértéknek kell lenniök. Azért, hogy az önképzésben ne legyünk egyszemélyesek, olvasmányaink jellemképzők, irodalmiak, történelmiak, természettudományiak legyenek.

Hogy a nap egyes részeit hogyan használjuk fel, arra vonatkozólag egy kis napirendet írok elő.

A tanuló ifju napja reggel 6-tól este 9-ig tartson. A korai fölkelés egészséges, nemcsak azért, mert a pormentes és tiszta levegő üdőbb, hanem azért is, mert a kelés után a test is sokkal rugékonnyabb. Nincs visszataszítóbb valami, mint egy sokáig alvó, lusta, petyhüdt fiatal tanulót látni.

Reggel 6-tól 8-ig: kirándulás, a szabadban való fürdés, ásvány-, növény s állattani tárgyak gyűjtése.

8—11-ig. I. oszt. Jellemképző olvasmányul ajánlhatók: De Amicis: A szív (ára 1 frt), vagy Mayer: Jelesek csarnoka (ára 2 forint). Irodalmi olvasmányul: Szemelvények a magyar

Szántó pajtás, kis madárkám,
Nézz le, nem látod-e babám?
Hej ha én fönn lebeghetnék,
Mindég babám felé néznék,
Csáli Gyöngyös, haj!

Mily izes lesz az étek, a mit az ő párja fog délben hozni s a mit együtt fognak elkölteni! s mily könnyű lesz az édes déli pihenés után estig szántani.

Mily gyönyörű kép! mily élénken, mily hű színekkel ecsetelve! A kelő hajnal fényében csillogó gyöngyharmat az ugaron, a melyen a deli szántólegény négy tulokkal most kezdi munkáját; a fölötte zengő pacsirta eléje siető párjával, a mi a legényt kedvesére emlékezteti; mily önkéntelen a kérdés: vajjon nem látja-e a pacsirta az ő galambját, s a természetes felsőhajtás, hogy ha ő pacsirta volna, mindig csak kedvesét nézné. Minden oly természetes s mégis oly művészi; oly valók a színek s oly eszményi az egész kép; semmi érzélgés s mégis oly meghatva érezzük magunkat. A kelő hajnal fényében tükröző természet levegője épp oly üdítőleg hat lelkünkre, mint a romlatlan lélek természetes érzelme, a természet- és kedélyvilág ez üdítő harmoniája megindít, nemesít, felemel, mint a hogy emelkedni érezzük lelkünket akkor, ha a hajnali fényben felébredő tavaszi természet üde levegőjét szívjuk magunkba.

Ha Czuczor a Szántó legény dala s a Falusi kis leány Pesten című költeményein kívül egyéb népkölteményeket nem is ír, már ezek is kétségbevonhatatlan bizonyítanak, hogy ő tökéletesen bele tudta magát élni a nép érzés- és eszmevilágába. Ez utóbbi genreképben nyilatkozó naivság épp oly megható és kedves, mint az előbbi tiszta érzése s üde színezete. A falusi kis leány önkéntelenül kitérő bámulata a tarka, ünnepi, fényes öltözeteken s emeletes házakon, az urasági inas liberájának hatása, a hizelgő beszédben való naiv tetszelgés, a természetes bizalom és önkéntelen féltékenység, az édes anya intő szavának ereje s mégis félelme, hátha az az ur, a kinek szavára nem hallgatott, megharagudott; s fogadása, hogy hibáját jóvá fogja tenni, s mindez nem száraz leírásban, hanem közvetlenül egy monologban adva elő, oly kedvesen hat a lélekre, mint a hogy csak a romlatlanság, az igazi ártatlanság hathat. Mig a Szántó legény dalát a mezőn mindig fogják énekelni, a Falusi kis leány mindig fog hatni szeretetreméltó naivságával.

(Folytatása következik.)

meseirőkből (Tanulók olvasótára, ára 40 kr.)
Jókai: Magyar Föld (ára 50 kr.).

II. oszt. Jellemképző olv. Hogyan mehetsz előre? (Dolinay Gy., ára 60 kr.), vagy Mayer: Derék férfiak (ára 2 frt). Irodalmi: Petőfi: János vitéz (ára 50 krajczár), Benedek Elek: Székely népmesék (ára 2 frt 80 kr.). Történelmi: a Hazafias könyvtár bármely kötete. Szerk. Gaál Mózes (ára kötetenkint 25 kr.). Term. tudományi: Tom-Tit: Száz kísérlet (ára 2 frt 50 kr.).

III. oszt. Jellemképző olv. Tissandier: A tudomány vértanúi (ára 2 frt), vagy A munka bajnokai (ára 2 frt). Irodalmi: Kisfaludy S.: Regék a magyar előidőből (ára 1 frt), Mikszáth: Két koldusdiák (ára 1 frt 80 kr.). Történelmi: Csánky D.: Rajzok Mátyás korából (ára 50 kr.), Donászy F.: Egy magyar deák Mátyás korában (ára 3 frt). Term. tud. Hoitsy: Mikor lesz eső? (Népszerű előad. ára 48 kr.), Klupathy J.: A léghajózásról. (Term. olv. ára 2 forint).

IV. oszt. Jellemképző olv. De Gerando A.: Az emberiség jóltevői (ára 1 frt 50), Smiles-Tóth: Kötelesség (ára 2 frt 40 kr.). Irodalmi olv. Népballadák és románczok (Tanulók olvasótára ára 20 kr.). Szemelvények Vörösmarty Zalán futásából (Tan. o. t. ára 20 kr.). Történelmi olv.: Márki: Magyar pantheon (ára 1 frt 50.), Boissier: Róma és Pompei (ára 1 frt 50), Donászy F.: Tholdi Miklós (ára 3 frt). Természettudományi olv.: Schmidt: A kristályokról (Népsz. előad. ára 35 kr.), Kossutány: A szén körülja és Szerényi: A sárkányok, a petróleumról, a graphitról, a cukorról. (Term. tud. olv. ára 2.80 kr.).

V. oszt. Jellemképző olvasmányok: Smiles-Tóth: Takarékoság (ára 2 frt 40), Önségely (2 frt 40). Irodalmi olv.: Kazinczy: Pályám emlékezete (Tanulók olv. ára 20 kr.), Mikszáth: Tóth atyafiak (ára 2 frt). Történelmi: Fraknoi: Mátyás király (Tört. életr. ára 3 frt), Thierry: Elbeszélések a rómaiak történetéből (ára 1 frt 90 kr.). Természettudományi olv.: Lubbock: A virág, termés, levél (ára 1 frt), Klein: A virágok színéről (ára 20 krajczár), Klein: A rovarvő növényekről (ára 20 kr.), Hankó: A bambuszról. (Természettudományi olvasm. ára 2 frt 80 kr.).

VI. oszt. Jellemképző olvasm.: Smiles-Tóth: Jellem (ára 2 frt 40), Eötvös: Gondolatok (ára 3.80). Irodalmi: Szemelvények magyar szónokokból (Tan. olv. ára 20 kr.), Régi történetirők (Tan. o. t. 20 kr.), Szigligeti: Trónkereső (ára 30 kr.), Jókai: Az arany ember (ára 2.80). Történelmi: Gindely: Bethlen Gábor (Tört. Életr. ára 2 frt), Ballagi: I. Fri-

gyes Vilmos (ára 30 kr.), Carlyle: A francia forradalom (ára 54 kr.), Schönherr Gyula: Corvin János (ára 5 frt). Természettudományi: Hermann Ottó: A nagy ut (ára 60 kr.), Az átalakulások (ára 75 kr.), A pók szövése (Termt. olv.), Örley: Az állatok színéről (ára 20 kr.), A tenger mélységének életéről (Természettud. olvasm.) Müller: A tüdőről és lélekzéről (ára 25 krajczár).

VII. oszt. Irodalmi olvasmányok: Beöthy Zs.: A tragikum, Horatius és Kazinczy, Raskai Lea; Jókai: Új földesur, Magyar nábob, Kárpáti Zoltán; Vas Gereben: Garasos arisztokracia, Nagy idők, nagy emberek, Régi jó idők; Vadnai: Emlékeimből; Taine H.: Eszmény a művészetben (Olesó Ktár), Csiky G.: Nagymama (O. K.), Pulszky: Életem és korom. Történelmi: Gracza: A magyar szabadságharc története, Horváth M.: Huszonöt év Magyarország történetéből; Csuday J.: A Zrínyiek. Természettudományiak: Term. tud. olvasmányok 2 kötet, Fodor: Egészségtan, Természettud. közlemények.

Délután 2—3-ig a három alsó osztályu növendékek szülőföldjüknek tereprajzát, mértani figurákat készítenek, lombfűrészeti munkákkal, a bélyegalbummal, esetleg a Tanulók Lapjából vagy más honnan ismert physikai kísérletek végrehajtásával foglalkoznak. A negyedik oszt. tanulók ásvány- és lepkegyűjteményeiket, az ötödik osztálybeliek a növénygyűjteményeket, a hatodik osztálybeliek az állattani, főleg rovargyűjteményeiket rendezik, osztályozzák, a felsőbb osztályuak vegytani és fizikai kísérleteket eszközölnék, főleg a fizikai szerkeknek sajátkezüleg való elsajátításával foglalkoznak; pl. valamely dynamogépnek olesó szerrel való előállításán, vagy elektromos gépnek, villamos csengetyűnek, villamos éjjeli lámpának, szóval az egyszerű szerkezetű s könnyű módon saját maguk által előállítható és praktikus eszközök összeállítását kísérik meg.

A hét egyes napjain változatosság okáért kézi munkával foglalkozhatnak, a kisebb tanulók kisebb, s főleg lombfűrészeti tárgyak előállításán (minők: tintatartó, szivardoboz, kefe, óratartó stb.), a felsőbb osztályu tanulók pedig nagyobb szabásu dolgok elkészítésével (pl. egy nagyobb könyvtartó, ruha- és kalaptartó, kerti asztal, sőt egész kis lugas is) foglalkozhatnak. Ilyenmü tárgyak elkészítési módjával a Tanulók Lapja legközelebbi számaiban meg fogom ismertetni kedves olvasóimat.

4—8-ig a kisebb tanulók kirándulásokat tehetnek, labdázhatnak, lawn-tenist játszhatnak, csónakázhatnak, esetleg papírsárkányt ereszt-

hetnek, a felnőttebbek sétálnak (ásványt, növényt vagy rovarokat gyűjtve sétaközben), vagy az annyira kedvelt fotografirozást üzik s fölvételeket eszközölnék.

A szép tájképfölvétel kedvéért az igazi műkedvelő-fotografus nagy utakat tesz meg s így a mozgás mellett még kellemesen szórakozik is.

Vasárnaponkint leveleket ír barátainak, rokonainak, s ha valóban szellemi kincset akar szerezni az önképzésből, akkor az egész héten végzett munkáról naplót vezet s leírja mindazt, a mivel foglalkozott és így ismereteit a gyors feledéstől megóvjaa.

A munka igazán értékessé ezzel a naplózással lesz részünkre, e nélkül sokat felejtünk, ismereteink hamar elpárolognak, tudásunk pedig többé-kevésbé bizonytalan lesz.

Azért nagyon szívesen veszem, kedves tanítványom, ha vasárnaponkint egy hosszú levélben megírod nekem, mit csináltál az egész hét folyamán, mert azt is szeretném látni, hogy a mit végeztél, azt hogyan tudtad értékesíteni is.

Legközelebb egyes kézimunkákkal ismertetek meg téged és a Tanulók Lapja szorgalmas olvasóit, azon reményben, hogy azokat utána csináljátok s így időtököt nemcsak kellemesen, hanem hasznosan is fogjátok tölteni.

R. K.

Panaszra ne támadj . . .

— Gabirol.* —

Panaszra ne támadj,
Keservteli szív!
Ha földi a bánat,
Kétségre mi hív?
Ha nyugszik a hulla
A föld öliben,
Feledésbe borulva
Mély csend öli lenn.
S te borzalomárba
Gondolsz a halálra,
Oh örök ember?
Bár állna javadra,
Üdvödet adva:
Tarts egyre feléje,
Várván, mikoron leszen élted itélve?

* Gabirol a középkori héber költészet egy gyöngye. Megrázó erő, mély erkölcsi érzület, sötét világnézet s a kifejezés utólrhetlen plaszticitása jellemzik remek alkotásait, melyeknek jelen óda is egyike.

Miért borzadol egyre,
Riadva, ijedve,
Mig kétely emészt
A végzetedért?
Mi tied vala, abbul
Mi se lesz a tiéd a siron tul
És mint a madár,
Ugy mulsz el; a föld üre vár.

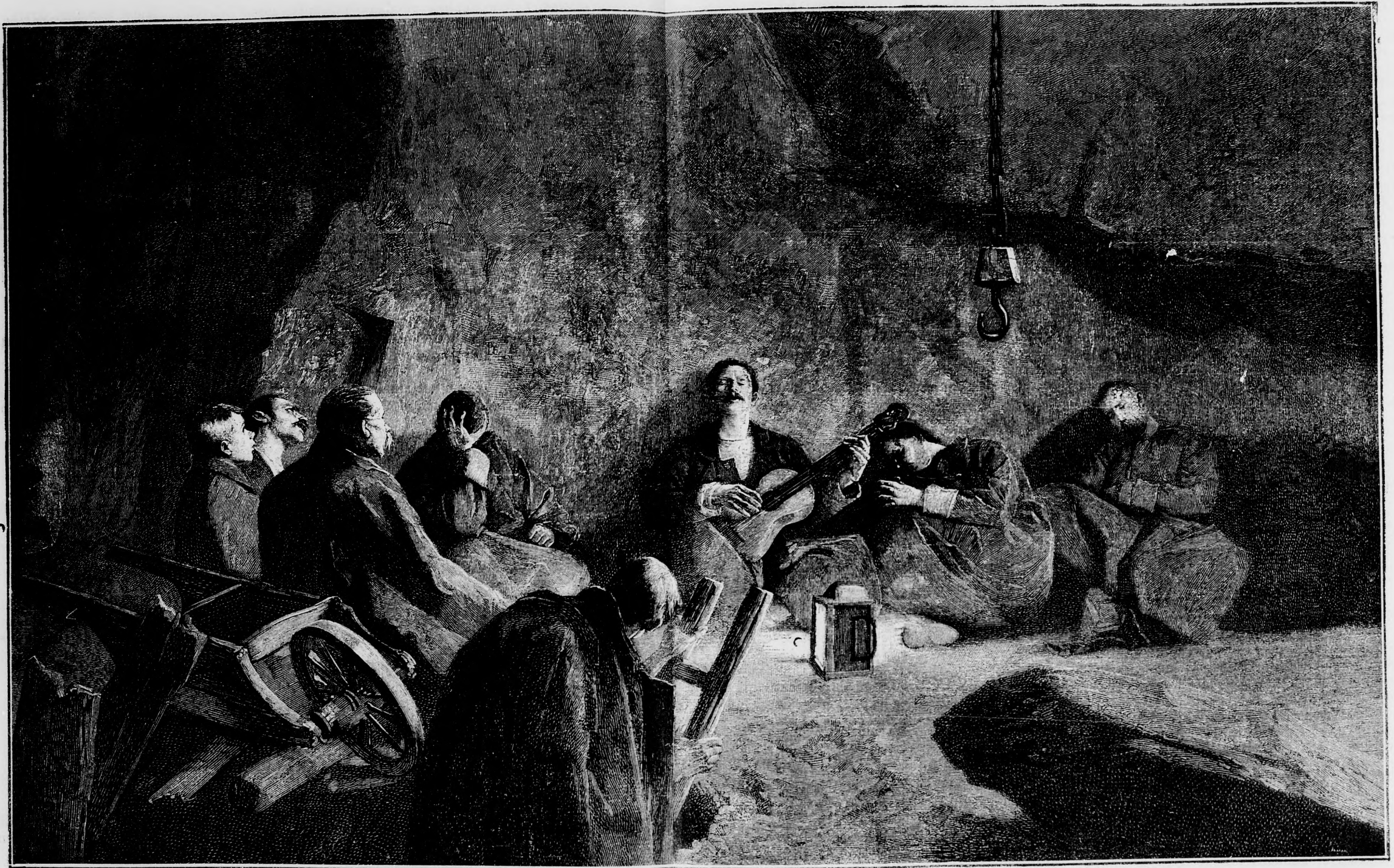
Mi haszna a bánat
Földén ama szörnyü hazának?
Fény, pompa hatalma —
Ott gyötrellem anyja;
Üdv, fényborítottan —
Halál nyila ottan
Hatalom — mi hazugság!
A kincs — mi hiúság!
A porba mállik
És másra száll itt,
Mi virita tenéked
S a miért szived égett.

Vetés ez az élet
S kaszás a halál
Tégy bár csak egy léptet,
Leskődve kivár.
Szedd össze magad'
És térj meg ezér',
Oly kurta a nap
S oly messze a czél!
S te kétszinü elme,
Immáron oh telj be
Száráz kenyereddel,
Büd végre feledd el
S gondolj a halálra!

Mint piczi gerlicze-lelket,
Rázzon meg alázatosan törelmed.
Munkálj csak a földön is érted,
Hogy menybéli üdvöd elérjed.
Békét, örökösset
Nagy-küzdve keressed.

Omoljon a könnyed,
Ömoljön imád
És hallja a le'ked,
Mit az Ur hagyja rád.
Nemtöje békének,
Az leszen oldaladon
S elhagyva a földi vidéket,
A menyei kert fele von.

Kemény Aladár.

UT SZIBÉRIA FELE . . .

Szent István ünnepe.

Az egész magyar nemzet ünnepe augusztus 20-a, Szent István napja, Budapesten pedig ájtatos ünnepélyek fénypontja, nagy pompával és roppant népsokaság jelenlétében, melyet a fővárosba tóduló idegenek ezrei emelnek, megy végbe az ünnepély kimagasló része, a körmenet.

Már kora reggel cserággal diszitett katonaság alkot elő korlátot Budavárában a helyőrségi templomtól kezdve a királyi palotáig. A katonai sorfalak mögött ezernyi néptömeg hullámszik, ezenkívül minden utcza, minden tér ablakai rakva nézőkkel s földiszitve szőnyegekkal, virágfüzerekkel és zászlókkal. A körmenetet, mely a királyi palotabeli Zsigmond-kápolnából indul ki harangzugás között, a katolikus legényegyesületek nyitják meg, követve fehérbe öltözött koszorus leányok seregétől; utánuk halad a diszszázad táborig zenével; ezeket követi a budapesti papság, kik után négy áldozár viszi vállán a pompás ereklyetartót, melynek kristályfödele alatt az ősi ereklye, az első magyar király jobb keze látható.

Két oldalt sorfalat képezve a koronaörök lépdelnek, vörös dolmányukban, aczél sisakkal, széles csatabárdot tartva kezükben. A szent jobb mögött halad a főpapság, apátok, prépostok, kanonokok stb. és végre a hercegprimás bibornoki pompájában, fényes papi kísérettel, előkelő polgárok által vitt menyezet alatt; kíséretéhez csatlakoznak a katolikus kormánytagok, a miniszterek, főurak, főrangú katonatisztek és a fő- és székváros legfőbb tisztviselői.

Az egész menet a Mátyás-templomba vonul, a hol a hercegprimás tartja a szent misét, melyet a főváros polgárai és hölgyei karától előadott magasztos oratorium emel. Az isteni tiszteletet hazafias irányu, emelkedett szellemű egyházi szónoklat fejezi be, melynek előadója áldást kér a királyra, hazára és a kereszténységre.

Innen a várkápolnába tér vissza a menet, a hol a hercegprimás az ereklyetartó födelének fölemelésével a tért ellepő sokaságnak bemutatja Szent István jobb kezét.

Az 1891-ik évi ünnepnap munkaszünetről szóló törvény Szent István király napját általános nemzeti ünnepé emelte, melyet azóta minden vallásfelekezet munkaszünettel tartozik megülni.

K. F.

Ünnepek az ó-kori rómaiaknál.

A Tanulók Lapja számára írta: G. K.

(Folytatás.)

III. Lemuralia.

Ovidius szerint, a ki ezen ünnepeket is részletesen ismerteti, eredetileg *Remuria* volt ezen ünnep neve, és pedig Remustól, Róma egyik alapítójától.

Általánosan azonban Lemuralia. Lemures t. i. a lármas, zajos kísértetek egy neme voltak, rokonaik a Larvae- és Manóknak (hazajáró lelkek). Manes tudvalevőleg a megholtak szellemei.

A családtagok iránt jóakaró szellemeknek Lares volt a nevük és ezeknek haláluk évfordulóján tejet, mézet, vért, bort szoktak bemutatni áldozatul a sirnál. A családtagok iránt rosakarattal bíró szellemek ellenben Manes, a melyek éjjel bolyongnak, az élő rokonokat gyöttrik s nyugtalanítják, s ezek az ugynevezett «hazajáró lelkek.» Ezeknek lecsillapításáért és távoltartásáért mutatták be évenként az engesztelő áldozatot a Lemuria vagy Lemuralia ünnepén.

Azt hitték, hogy a kik jól, erkölcsösen élnek, Larokká lesznek, ellenben a rosszak manókká. Később hitök megváltozott, a kétféle megkülönböztetés elenyészett és a szellemek egyenlökké váltak. A Lemures, mint a kísértetek, éjjel kóborolnak és ijesztik az élőket. Kiengesztelésükért tehát és a ház kitisztításáért május 9., 11., 13. éjjeleken bizonyos ceremóniákat rendeztek. Éjjelkor ugyanis a családapa felkelt, meztláb kiment az ajtó elé s itt, hogy a szellemeket magától elijessze, kezével bizonyos jeleket csinált. Ezután megmosta kezét, megfordult és fekete babszemeket vett szájába. Onnan kivéve, háta mögé dobta és így szólt: Ezt nektek adom, ezzel vásárlom meg magamat és az enyéimet. Azt hitték ugyanis, hogy a szellemek az elhánt babszemeket összegyűjtik. A családapa e ceremóniát kilencszer ismételte, a nélkül, hogy körülnézett volna, azután újra megmosdott, összeverte réztányérját s ismét kilencszer kiáltott fel: Ki a házból szellemek! Most aztán szétnézhetett, mert a szellemek eltűntek és többé nem háborgatták.

A templomok e napokon zárva maradtak.

IV. Liberalia és Cerealia.

Liberalia ünnepet Liber és Libera istenségek tiszteletére rendezték, kiknek templomuk Rómában az Aventinus hegy alatt volt. Kultuszuk a

délitaliai görögöktől ered s ezért némi vallási szokások is maradtak amazoktól, melyek emezek ünneplése közben is mutatkoznak.

A Liberaliát márczius 17-én nyalánkságokkal, dévajkodásokkal s mindazon czeremoniákkal tartották, mint a görög Dionysos ünnepeit. Ezért mondja Naevius költő, hogy: Libera lingua loquemur ludis Liberalibus.

Kiválóan fontos része ezen ünnepnek az a körülmény, hogy az ifjak ezen ünnepén léptek a férfi korba, ekkor vették fel a *toğa libera-t* vagy *virilis-t*. Ezen része azonban természetesen magánünnep volt, csak egyes családok vagy személyek ünnepelték, mint ma pl. a születés- vagy névnapot. Ma a zsidóknál szokásos ama családi ünnephez hasonlíthatjuk, mikor a fiu 13 éves lesz, vagy a protestánsoknál az u. n. confirmációhoz.

Az bizonyos, hogy Bacchusnak ezen ünnepén öltötték fel az ifjak a férfi-togát, de az bizonytalan, hogy mely korban. Servius Tullius a gyermekkor 17 éves korig számította. Ez a meghatározás azonban nem maradt meg a gyakorlatban és későbbben már a 14 éves kor volt a fiura nézve a toğa virilis felöltésének határideje. Sőt ezt sem lehet egész határozott időpontnak venni, mert a 14 és 16 éves kor között allandó ingadozás mutatkozott ezen ünnepies aktusra vonatkozólag.

Lényege a következő volt: A gyermek levétén a toğa praetextat, felajánlotta azt a Laroknak, a család jóakaró szellemeinek és felöltötte e helyett a tunica recat és toğa virilist (toğa pura v. libera). Most rokonai és barátai elkísérték a Forumra, a hol nevét bevezették a polgárok jegyzékébe s végül a Capitoliumon áldozatot mutatott be Bacchusnak, a kinek ünnepén ő nagykoru lett, s a mi valószínűleg azt is jelentette, hogy most már Bacchusnak, a bor istenének is áldozhat. Természetes, hogy az ünnepet otthon a családban nagy vendégség zárta be.

A Cerealia április 11-én vagy 12-én kezdődtek és czirkusi játékokkal több napig tartottak. A lakosság ünnepi fehér öltözetben járt, vendégeskedtek, a plebejusok virágkoszorukat küldözgettek egymásnak, mint a patricziusok a Megalesiának. A czirkuszban virágokat és koszorukat dobáltak a nép közé. Ezen istenek tisztelete nemcsak Rómában, hanem a latin vidéki városokban is el volt terjedve. Laviniumban egy egész hónapot szenteltek Libernek (Bacchus), a mikor naponkint illetlen beszédek is hallott az utcákon járó közönség. És Nápolyban van Bacchusnak bizonyos ünnepe,

a mi még határozottabban emlékeztet e régi pogány szokásokra.

V. Lupercalia és Feralia.

A Lupercalia eredetét a legrégebb időre teszik és némelyek azon nőstény farkasra vonatkoztatják, a mely Róma alapítóit szoptatta. Mások szerint azonban az arkadiai bevándorlóktól származott Rómába s így Lupercus, a kinek tiszteletére ezen ünnepet rendezték, egyenlő Pánnal. Mai legelfogadottabb értelmezésben az a jelentése, hogy Faunus Lupercus tiszteletére ünnepelték februáriusban s egyuttal bűnbánó és tisztulási ünnep volt. Ekkor Lupercusnak áldozatot mutattak be Lupercalban, a Palatium tövében levő barlangban. A szertartás pedig abban állott, hogy a papok a véres áldozókéssel megérintették két ifju homlokát, ezek pedig a vért letörölték és fölkacagtak, a mi azt jelentette volna, hogy ők most már megtisztultak. Később a levágott kecske bőréből szíjat hasítottak és a városon végig futkosva, a járó-kelőket csapdosták, hogy ezek is részesüljenek a tisztulásban.

E tisztulást elnevezték februationak és ettől kapta nevét februárius hónap is.

A Feriali szintén e hónapban ünnepelték. Ez volt a rómaiak halotti ünnepe és Ferialiának nevezték azért, mert akkor barátaik sirjához ételeket és italokat vittek (quod tum epulas ad sepulera amicorum ferebant). Azt hitték ugyanis, hogy a halott a sirban tovább eszik és iszik és ezért éhségét és szomjúságát enyhíteni kötelességüknek tartották.

Februárius 21-én, vagy Ovidius szerint 17-én ünnepelték ezt a rómaiak s néha több napig is tartott. Egyuttal engesztelési ünnep is volt s ezért az előbb említetthez méltán lehetett csatolni.

Ennek a balhiedelmen alapuló szokásnak is vannak maradványai. Igaz, hogy ma csak a műveletlen népeknél, de előfordul pl. az erdélyi cigányoknál és oláhoknál, hogy ételeket és italokat visznek ki éjszakára meghalt kedveseik sirjához; mert azok éjjelenként — szerintük — feljárnak és az odavitt étel- és italnemeket elfogyasztják. Reggel, természetesen, nincs a sirnál semmi, mert az élelmes szomszédok ellopják s így mások kontójára csinálnak maguknak egy-két jó éjszakát.

(Vége.)

☉ magyarok honfoglalása mondai és történelmi alapon.

— A Tanulók Lapja számára. —

Irta: HÖTZENBERGER B.

(Folytatás.)

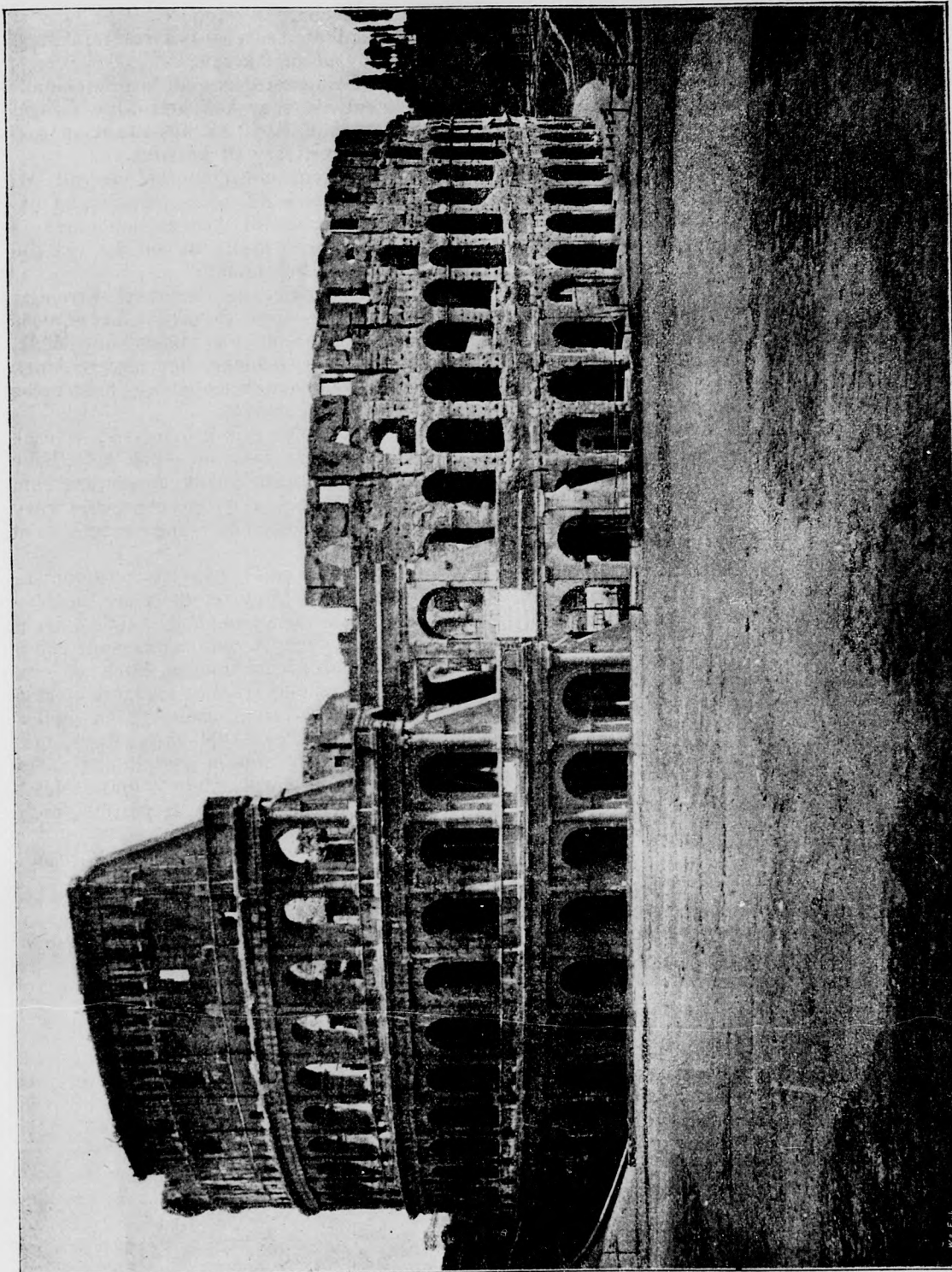
E világesemény a népvándorlás volt, melyet a legszűkebb értelemben 376-tól egész 476-ig szoktak venni, de a mely tulajdonképen már a 3-ik században megindul s tart egész a római császárság megújulásáig, N. Károly világbirodalmának megalapításáig. Sőt még ekkor sincsen vége: végső hulláma, a magyar nemzet honfoglalása csak egy századdal később történik. A népek e vándorlásában számos gyöngébb törzs lett hazátlanná s kénytelenült új hazát keresni. Valószínű, hogy a magyarok is a szomszéd törzsek folytonos betörései folytán indultak új haza keresésére és így mint a népvándorlás utolsó hulláma vonulnak át Európán. E vándorlás már a görögök szemeláttára történik és így azok följegyzéseiből ismerjük őseink akkori viszonyait. Sőt, mint VI. Leo, görög császár szövetségei, ennek kérésére a bolgárok ellen vonulnak és őket meg is győzik. A bolgárok ez óta minden alkalmat felhasználták, hogy a magyarokon magukat megboszulják. Hazai krónikásaink Lebediáról és Atelkuzról, a hol a magyarok a híres vérszerződést kötötték, mit sem tudnak, ők Kieven, Ladomeron és Halicson keresztül egyenesen Magyarországra vezeték őket. Kíev mellett legfeljebb akkor haladhatott el a magyarság, midőn Lebediából Atelkuzba vonult, Ladomér és Halics fejedelemségek pedig csak a magyarok vándorlása után keletkeztek. Kíev alatt krónikásaink szerint a kunok hét törzse csatlakozott a magyarokhoz, ez sem történhetett meg, mert a kunok akkor még messze keleten laktak és csak a XI. században jöttek erre a vidékre.

Hazánk akkori felosztását illetőleg is nagyon meg kell rostálnunk a mondák adatait. Tudjuk, hogy N. Károly 800 körül megdöntvén az avar birodalmat, Pannoniát elfoglalta. Dunántulnak azon része, mely nem volt a frankoké, valamint az egész északnyugati Magyarország Arnulf német császár és Svatopluk birtoka volt. Hogy a Tisza és Duna között bolgárok, a Tiszán túl bolgárok és kozárok, Erdélyben pedig székelyek és oláhok laktak, arról a történelem mit sem tud. Már említettük, hogy a székelyek tözsgyökeres magyarok, kiket magyar királyok telepítettek le Erdélyben, tehát ők a honfoglalás előtt az országban nem lehettek. Az oláhok, a kik

a római gyarmatosok egyenes utódainak tartják magukat, a mely gyarmatosok azonban különböző nemzetiségűek voltak, a népvándorlás alatt a Balkán félszigetre vonultak Ruméliába és csak a XII. és XIII. században tértek vissza barmaikkal Erdély havasai közé, hol 1224-ben tesz róluk először említést II. Endre királyunk egyik oklevele. A honfoglaláskor tehát ezek sem voltak az országban. Magyarország keleti részéről és a Duna-Tisza közéről csak annyit tudunk, hogy a mennyiben nem voltak lakatlanok, nagyobb részt szlávok laktak.

Több történelmi följegyzés bizonyítja, hogy Arnulf és Svatopluk véres harcokat vívtak egymás ellen, mivel ez utóbbi, noha a német birodalom hűbérese volt, annak fenhatóságát elismerni nem akarta, hanem egy hatalmas szláv birodalom felállításán fáradozott. A magyarok e közben éppen Atelkuzben tanyáztak s harci kalandjaik híre már messze nyugatra elterjedt. Arnulf nem akarván elszalasztani a kedvező alkalmat, szövetségre szólítja fel a magyarokat, a kik az ajánlatot szívesen fogadják, Magyarországra jönnek s keletről támadván meg Svatoplukot, a magyarok és németek egyesült csapásai alatt romba dől Svatopluk hatalmas birodalma, ki maga is elveszti a csatában életét. A győztes magyarok hazájukba akarnak visszatérni, azonban utközben Atelkuzból menekülő honfitársaikkal találkoznak. Mig ugyanis a fegyveres magyarok Svatopluk ellen harcoltak, az alkalmat leső s bosszu után áhító bolgárok az Atelkuzben hátramaradt védtelenekre támadnak, sokat közülök leölnek, a kik pedig megmenekedtek, azok a hadatviselő magyarok után Magyarországnak veszik útjokat. Találkozván a visszatérő győztes magyarokkal, megfordulnak az utóbbiak is és visszatérnek Magyarországra, a hol a szerencse már először is kedvezett fegyvereiknek. Svatopluk eleste után fiainak egyenetlenkedése nagyban megkönnyítette a magyarok munkáját, kik először az északi részt, majd a nagyobb részt lakatlan Duna és Tisza közét, később a bánhidai csatával Pannoniát, végre a keleti részt is egymásután meghódították és így a honfoglalás munkája be volt fejezve. Tényleg a honfoglalás egyes részleteiről igen keveset tudunk; hogy vérontás nélkül nem történhetett, az bizonyos. De hogy a küzdelmeknek a Névtelennél említett sorrendje és részletei sem hitelesek, az is bizonyos.

Még egy fontos kérdés van a honfoglalás történetében s ez a honfoglalás esztendeje. Erre nézve is nagyon eltérők a vélemények, némelyek 884-re, mások 889-re teszik. Történelmi

(Szövegét lásd a T. L. 29-31. számában.)

COLOSSEUM.

tény gyanánt fogadhatjuk el, hogy a magyarok 891 és 896 között jöttek be az országba. E mellett bizonyít Georgios Hamartolos, görög író is, a ki azt állítja, hogy a Samos elleni háborúba induláskor teljes napfogyatkozás volt, a bolgár háború pedig csak még a Samos elleni háború után volt. Lakics számítása szerint ez a napfogyatkozás 891. aug. 8-ára esett, a bolgár háború pedig 891. végén vagy 892. év elején volt, a mely szám teljesen megegyezik azon év számmal, melyben a magyarok Arnulfnak segíséget adtak.

Nagyon kevés tehát az, a mit a honfoglalás történetéről biztosat tudunk. E bizonytalanság egyik oka az, hogy ezredéves fa ma már nemzetünk, melynek gyökerei oly mélyen vannak, hogy azokhoz férnünk lehetetlenség. De legyen bár úgy, mint a mondák mesélik, vagy úgy, mint a történelem előadja, azt a tényt sem a monda el nem homályosíthatja, sem a történelem el nem vitathatja, hogy úgy vetették meg őseink e haza alapját, hogy ezer év küzdelme azt megingatni nem tudta. Az ősi Hunnia népei elpusztultak a magyarok csapásai alatt, de őket az ellenségek százezrei sem tudták kiirtani. Áll a magyar, s ha ezután is követi koszorú költője szavait:

A nagy világon e kívül nincsen számodra hely,
Áldjon vagy verjen sors keze, itt éléd s halnod kell

akkor biztosan megéri létének másodezredes évfordulóját is.

(Vége.)

Hogyan lehet egy kerfi asztalt készíteni?

— A Tanulók Lapja számára. —

Mi itt egy dunamelléki kis faluban nyaralunk, tek. szerkesztő ur. A szomszédunk egy derék ácsmester, a kinek egy velem egykorú fia van, a kivel én csakhamar barátságot kötöttem már azért is, mivel a kertünk végéből gyakran elnézvé, miként dolgozik a derék ác, kedvet kaptam, hogy az ő mesterségének titkaival közelebbről is megismerkedjem.

Andrással, az ác fiával kötött barátságom után ez nem is volt valami nehéz dolog, mivel András apja látva érdeklődésemet s nagy kedvemet az ácsdolgok készítéséhez, egy kis utasítást is szívesen adott, meg azt is megengedte,

hogy a munkához szükséges szerszámokat az ő készletéből használhassam.

A munka, természetesen mint kísérlet, eleinte nehezen ment, de vagy két heti utasítás-faragás után elhatároztam, hogy az ác utasítása szerint egy szép kerfi asztalt készítek.

Mivel ez nekem meglehetősen sikerült, azt hittem, hogy kedves dolgot cselekszem, ha annak készítési módjával kedves lapomnak, a Tanulók Lapjának olvasóit, az én kedves ifjú társaimat is megismertetem.

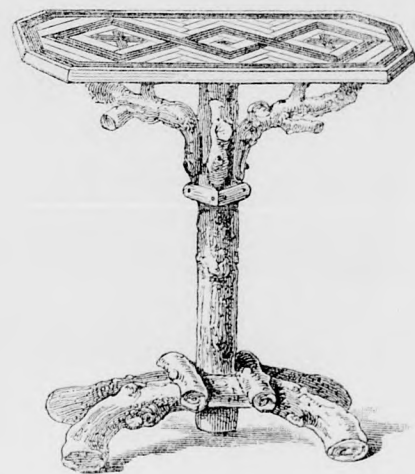
Az első dolog az anyag beszerzése. Erre elég alkalmasak egyes apró galyak, u. m. göresös szőlőtökek, mogyorófa, fűz, tölgy, fenyőágak, szóval mindenféle faanyag, úgy hogy a kinek kedve van hozzá, annak az anyag beszerzése ne okozzon semmi gondot.

Az ágakon a héjat rajt kell hagyni, — csak ritka esetben szabad leszedni — az a fő, hogy a fa száraz legyen, a lyukak megfürása sem szükséges, mert ha a szöveget zsírral vagy fagygyuval megkenjük, nem reped meg a fa a szögeles alatt.

A munka elkészítését nagyon megkönnyíti, ha az elkészítendő tárgy tervét előre megrajzoljuk, de csak vázlatban, hogy esetleg, ha a szükség kívánja, könnyen változtathassunk rajta.

A kerfi asztal 75 cm. magas, lapja 65 cm. hosszú, 45 cm. széles, rézsut levágott élekkel és az élek széle 10 cm. széles. Ezen laphoz 2 cm. vastag tölgyfa-deszkát használtunk, melyet mindkét oldalán simára gyalultunk; a lap alsó felére egyenlő távolságban 4 cm. széles s 2 cm. vastag keresztpántokat szegeztünk, hogy a lap idővel meg ne görbüljön.

Persze jobb lett volna e pántokat bevéselt,

A kész asztal.

befűrészelt részekbe helyezni, de a munka megkönnyítése végett ezt mellőztük.

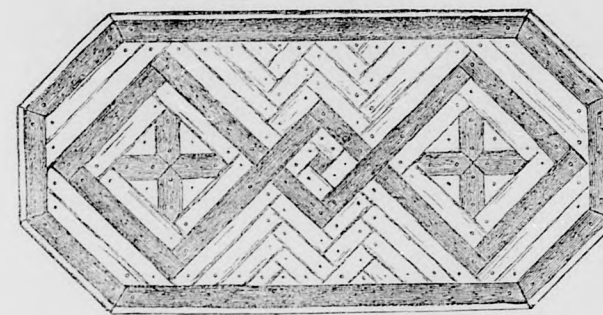
Az asztallapot két deszkából is lehet készíteni, de az már sokkal primitivebb és nehezebb és kevésbé tartósabb dolog lett volna.

Mig én az asztal felső lapját készítettem, addig András a kiválasztott fadarabokat készítette el, t. i. az asztaloszlopot, lábat s az asztal támaszait.

Az oszlophoz egy 9 cm. átmérőjű és 70 cm. hosszú fenyődarabot, a lábhoz göresös tölgyfaágakat, lehetőleg erősen görbült két darabot, és két összekötésre szolgáló részt választott ki.

Rajzunk ezt minden bő magyarázat helyett eléggé illusztrálja.

Épen így készülnek a felső lap támasztékai. Az ember lehetőleg két görbe galyat kiválaszt, s azokat alkalmas módon lefűrészelve a lábhoz

Az asztal lapja.

és a felső laphoz szegezi úgy, hogy alul még biztonság okaért négy kis lécczel legyenek leszegezve, úgy azonban, hogy a felső rész is szilárdan nyugodjék rajta.

Mielőtt a felső lapot felszegeztük, nagyon szép mozaikszerű rajzokkal illusztráltuk.

E kirakáshoz különféle fácskákat használtunk, u. m. fűzfa, mogyorófa s egyéb galyakat, hogy a színezés a mozaiknak megfelelően. Az erre alkalmas fűzfákat patakok mentén, mocsaras helyeken könnyen megszerezhetjük. Lehetőleg azonban egyenes és hosszú ágakat kell levágnunk.

A galyakat levágván, a leveleket letisztítjuk róluk és az ágat egy görbe késsel a közepén kettéhasítjuk, azután vagy fél napig szárítjuk.

Ha a fűzfa nedves, akkor, ha a héját lehúzzuk, teljesen fehér vesszőt kapunk, ha pedig a héjat rajta hagyjuk s később vesszük le, a fa megbarnul, megvörösödik. Így nyerjük a mozaikhoz a színes fát.

Ezeket aztán a saját izlésem szerint készí-

tett terv után apró drótszegekkel felszegeztem, valamint az asztallap széleit is ilyen vesszőkkel szegeztem be, hogy az ne legyen érdes.

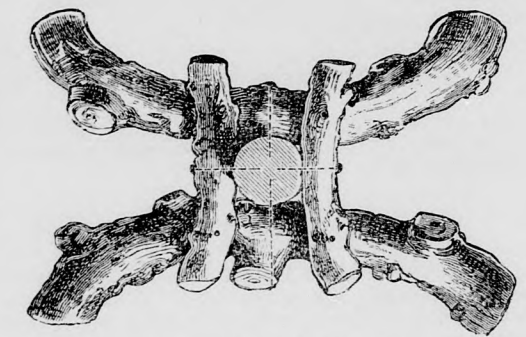
Azon helyeket a lapon, melyeket a támpontokkal szegeztem be, üresen hagytam s csak a felszegezés után raktam be mozaikszerű fűzfavesszőimmel.

A felső lapot elkészítvén, a támlára és az oszlopra hatalmas szegekkel ráerősítvén, — a műremeke készen volt.

Azt hiszem, ez az asztalka mindenkinek tetszeni fog.

Csinálják utánam olvasótársaim is, azt hiszem, sok örömet fognak benne találni s valami nagy fejtörésbe és fáradságba sem fog nekik kerülni, ha a szerkesztő ur szíveségéből elkészített rajzot a Tanulók Lapjában figyelmükre méltatják.

Halmágyi László.

Az asztalláb fölülről nézve.

Emlékezet.

Az élet mindenütt zibong,
Édes, csendes csak ott a lég,
Hol kis madárcák dallanak
S üdén mosolyg a tiszta ég.

Oly gyakran örvendeztem ott
Hol minden bokrot ismerék,
Fölöttem árnyas lombú fák,
Lenn zörgő ág-lomb törmelék

De oh az évek multanak
S mulik az ábránd, ifjuság,
S a mi reánk marad az egy
Emlékinkből tört myrtus-ág.

Németh Lajos.

FEJTÖRŐ.

Közi: Csiszár József.

1. Számítási kérdés:

Melyik azon háromjegyű jegy, a mely 52, 65, 70 és 11-el osztva, maradékul 13, 52, 57, illetve 6-ot ad?

2. Földrajzi kérdés:

Melyik tó az, a mely egyenlítői Afrikában, a Közép-Kongó balpartján fekszik? A Kongó folyóval, valamint a II. Lipót tóval csatornák kötik össze. Ki fedezte fel és mikor?

3. Történelmi kérdés:

Ki volt azon férfi, a ki porosz hadi szolgálatba lépve, mint II. Frigyes kegyence gyorsan emelkedett? Kitértette magát a hét éves háborúban. 1760-ban Landshutnál osztrák hadifogságba került és hosszabb ideig Károlyvárosban internálva élt.

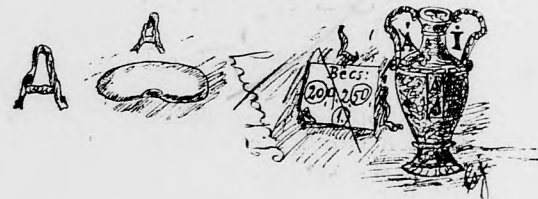
4. Természetrizai kérdés.

Az egyiptomi ichneumon a ragadozók melyik osztályába tartozik? Minek tartották a régi egyiptomiak? Hol fordul elő?

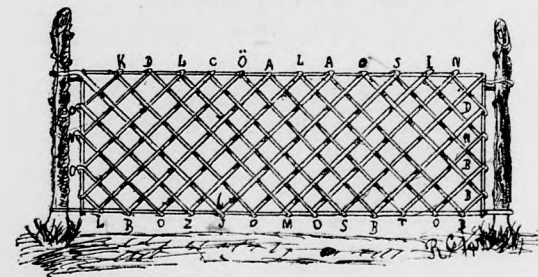
5. Fizikai kérdés.

Ki volt azon férfi, a ki 1625-ben született s 1669-ben a párisi csillagda igazgatója volt? Felfedezte a Saturnus 4 holdját és felismerte a holdnak saját tengelye körüli mozgását. Mikor halt meg?

6. KÉP-TALÁNY.

7. HÁLÓ-REJTVÉNY.

«Kosmos» müintézet nyomása, Budapest, VI., Aradi-uteza 8.

Megfejtési határidő: augusztus 25. A határidőn túl beérkező megfejtések nem vétetnek figyelembe.

A 31-ik számban közölt fejtörő kérdések megfejtései: Számítási kérdés: Az első előnyösebb. — Földrajzi kérdés: Gael nyelv. Ossian költeményei e nyelven vannak írva. — Történelmi kérdés: Nagy-Ida. — Természetrizai kérdés: A lori (stenops), a félmajmok rendjébe és a restmajmok családjába tartozik. — Vegytani kérdés: Narcotin vagy opian. — Kép-talány: Pártold az irodalmat.

Helyesen megfejtették: Csiszár József, Filkorn Jenő, Lányi Ede, Borbély Zoltán, Jaszenovics István, Németh István, ifj. Csiky Kálmán, Jerzsabek István, Magyar János, Károlyi Aladár, báró Döry Sándor, Kutschenreiter Béla, Sey Pál, Vezekényi Tibor, Kiskelényi Kelényi Móricz, Tök István, Bárány Demeter, Gábor Dénes, Vas Mátyás, Szabó András, Geiszt Károly, Aczél Emil, Jung Róza, Kálmán Ferkó és Arthur, Landauer Adolf, Fischer Margit, Aczél Marton, Jung Lujza, Kun Béla, Aczél Matild, Lusztig Ernő, Fischer Helén, Jung Lajos, Kálmán Jolán, Altstädter Marcsi, Kiss Rezső, Fischer Lajos, Altstädter Pista.

A jutalmat, 1 darab szépirodalmi könyvet Jung Lujza nyerte el, lakik: Budapest, Váci-körút 52., kinek a kiadóhivatal a könyvet elküldi.

Szerkesztői üzenetek.

N. V. Ochodnicza. «A nagy napok emléke» beérkezett. Br. Pál. N. Geresd. Olyan lapról nem tudunk. Másik kérésével pedig forduljon Mauthner magkereskedőhöz (Budapest, Andrassy-ut.) Schäffer István. Könyv feladatait bármely könyvkereskedőnél (pl. Wodianer F. és Fiai Andrassy-ut) megrendelheti. Friedmann B. Bekötési táblák most is vannak, áruk 60 kr. A 30. szám el fog menni. H. Miksa. A két csinos fordítást megkaptuk. Sorát ejtjük.

Előfizetőinket figyelmeztetjük, hogy az irodalmi pályázat határideje már a múlt hóban lejárt s ezért ezentul pályaműveket már nem fogadunk el!

Kiadóhivatali üzenetek.

Lapunk mai számához mellékelve kapják olvasóink a «Képes Magyar Történet» 8-dik ivét.

TANULÓK LAPJA

A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA.

Előfizetési árak:
Egész évre 4 frt.
Fél évre 2 frt.
Negyed évre 1 frt.
Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTI:
Dr. RUPP KORNÉL
főgymnasiumi tanár.

Kiadja a „Kosmos” müintézet, kő- és
könyvnyomda részvenytársaság.

SZERKESZTŐSÉG és KIADÓHIVATAL:
Budapest, VI., Aradi-uteza 8. sz.

HIRDETÉSEK
felvétetnek és jutányosan számítottak.

Dr. CHERVEN FLORIS.

Magyarország legnépesebb középiskolája, a budapesti VII. kerületi állami gimnázium igazgatójának arczképét s működését szerény vázlatban mutatjuk be olvasóinknak.

Dr. Cherven Floris 1840-ben született Chizsnén, Árva-megyében. Középiskolai tanulmányait Besztercebányán és Ungvárt végezte; három évig járt a bécsi egyetemen s 1864-ben nyert a budapesti egyetemen tanári diplomát, majd bölcsélet-tudori oklevelet. 1861 óta működik mint tanár, majd Pozsonyban, Besztercebányán s ismét Pozsonyban, majd 1868 óta a fővárosban, 26 évig az V. ker. kir. kath. főgimnáziumban s 1894 óta mint a VII. ker. áll. főgimnázium igazgatója. Együttal egyetemi magántanár, a tanárvizsgáló bizottság s a közoktatási tanács tagja.

Gazdag nyelvismerete, európai utazásai alatt nyert tapasztalatai, magas műveltség, bámulatos türelem és szeretetreméltóság képesítik őt jelen előkelő állására: s mint tudóst, a beható tanulmány, szívós kitartás, odaadó lelkesedés jellemzik.

Irodalmi dolgozatai közül számos folyóiratok-

ban és értesítőben jelent meg; iskolai könyvei, atlaszai, fali térképei a leghasználtabbak közé tartoznak. Ilyenek: Egyetemes földirat 3 részben (1875—77.), Az osztrák-magyar monarchia földirata 1880., mely számos kiadást ért. Egyetemes földirati tankönyve a reáliskolák számára, Schneider Jánossal átdolgozva 1884. Lange-Cherven-féle atlaszon kívül most dolgozik a kormány megbízásából fali térképeken, a melyek közül a napokban jelent meg Európa a keresztetes hadjáratok idejében. Munkatársa az «Osztrák-magyar monarchia írásban és képben» cz. óriási vállalatnak, mely bold. emlékü trónörökösünk védnöksége alatt indult meg.

Jellemeznünk nem kell e jeles férfiut. Tankönyveit, munkásságát ismerik az ország számos intézetében, mint tanárt és embert az elragadtatás hangján magasztalják tanítványai ezrei, a kik már deresülő fejjel régóta küzdenek az életben és sokan vele ugyanazon pályán, s azok is, a kiket csak most nevel arra, hogy a hazának épp oly munkás, érdemekben gazdag polgárai legyenek, a milyen ő maga.

